

Т. С. МАКСИМОВА, канд. екон. наук, доц.

І. В. ШЕХОВЦОВА, аспірант

(Східноукраїнський національний університет, м. Луганськ)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ РИНКОВОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. 2, с. 114–116

Глибокі економічні перетворення, що відбуваються в Україні, пов'язані з корінною перебудовою старого механізму управління економікою, її ресурсним потенціалом і формуванням ринкового механізму господарювання. У процесі реформування системи управління особливу актуальність набувають дослідження соціально-економічних процесів, зумовлених відтворенням основної продуктивної сили суспільного виробництва – трудовими ресурсами.

В умовах ринкової економіки відбувається принципова зміна моделі регулювання процесу відтворення трудових ресурсів. Робоча сила стає предметом купівлі-продажу, а її власники (тобто трудових ресурсів) – потенційними виробничими силами суспільства. Тому чим вищі кількісні та якісні характеристики товару “робоча сила”, тим вищий потенціал трудових ресурсів, і тоді основною метою системи керування ним стає формування оптимального середовища для його використання, що дає змогу реалізувати цей потенціал з найвищою ефективністю.

Нова ринкова модель управління трудовими ресурсами ще не одержала завершеного теоретичного, методологічного, методичного й організаційного оснащення. У ході історичної перебудови командно-адміністративної моделі господарського механізму практично знецінилися старі теоретико-методологічні концепції та підходи до регулювання процесу відтворення трудових ресурсів. Вироблення і апробація нових підходів, механізмів і методичних основ регулювання розглянутих процесів здійснюються в умовах формування вітчизняного ринку праці.

Ринок праці, як і будь-який товарний ринок, базується на попиту та пропозиції. Попит у нашому випадку виступає як потреба на заняття вільних робочих місць і виконання робіт, а пропозиція характеризує наявність незайнятої робочої сили або бажання змінити місце роботи.

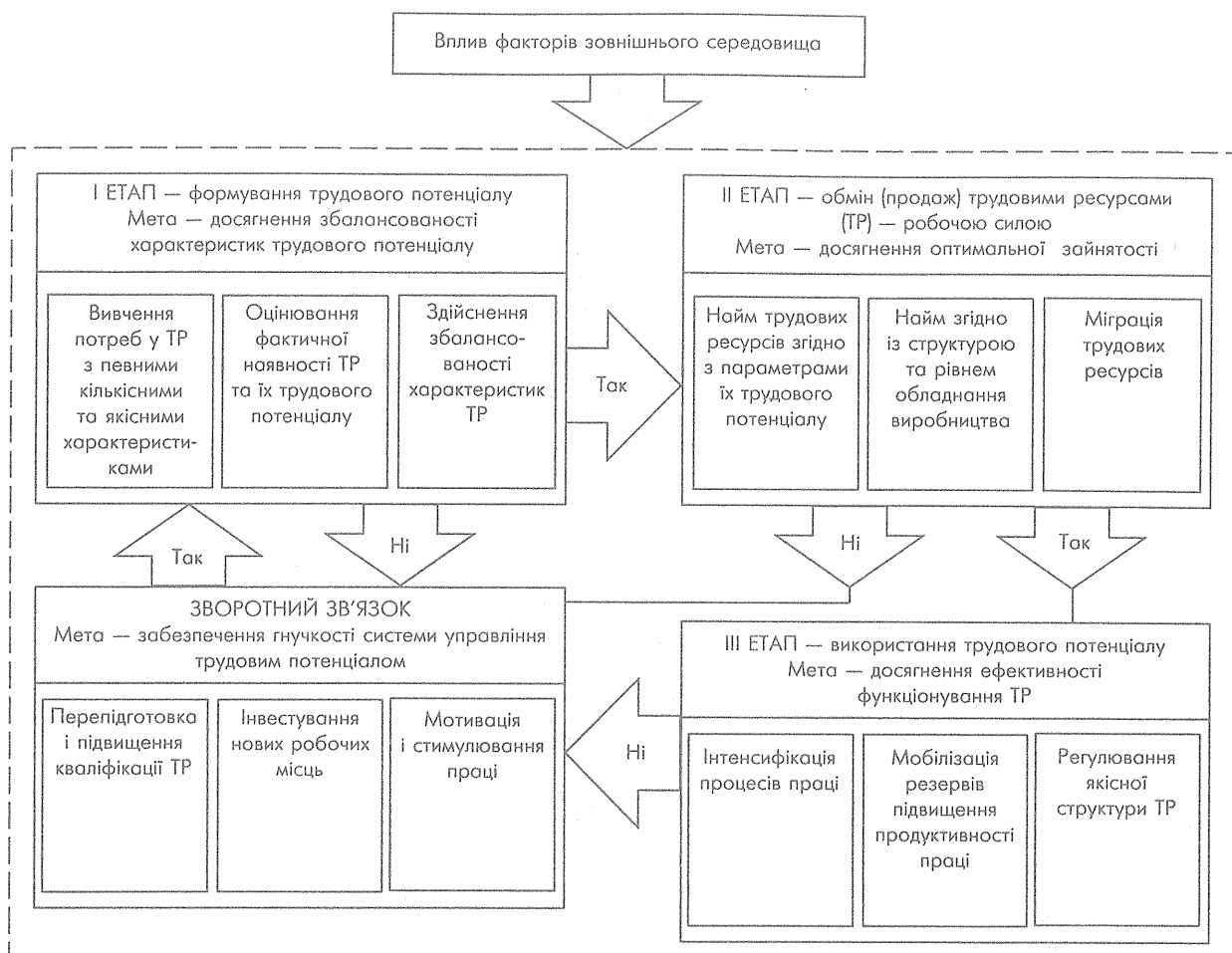
На основі аналізу ситуації в сфері зайнятості і ринку праці в Україні, визначення особливостей формування ринку праці можна виділити основні проблеми в цій галузі, які потребують першочергового розв'язання:

- удосконалення економічного механізму регулювання відтворювальних процесів у сфері праці;
- прискорення процесів формування інфраструктури ринку праці;
- міжгалузєва і міжрегіональна переорієнтація зайнятих у районах осередкового безробіття;
- регулювання масштабів безробіття з урахуванням поглиблення прогресивних структурних зрушень в економіці.

Синтезована модель ув'язування попиту і пропозиції робочої сили повинна ґрунтуватися на сполученні елементів саморегуляції ринку праці з активною роллю держави у створенні умов для його функціонування. Держава покликана відігравати роль катализатора у процесі взаємодії роботодавців і робочої сили, а децентралізація політики зайнятості дає змогу ефективно адаптувати її до місцевих умов.

Щоб розв'язати перелічені проблеми, необхідно дослідити і реалізувати комплекс таких заходів:

- формування і структуризація механізму управління трудовими ресурсами й зайнятістю;

- створення системи організаційного забезпечення державного, регіонального і виробничого регулювання процесів, що відбуваються на ринку праці;

- науково-методичне та інформаційне забезпечення процесів відтворення трудових ресурсів;
- нормативно-правове забезпечення розглянутих процесів.

Проведене авторами дослідження теоретико-методологічних основ державного й регіонального управління відтворенням трудових ресурсів і становленням ринку праці дало змогу сформулювати зміст поняття “трудоий потенціал”, дослідити функції, які він виконує, розглянути зміст системи відтворення трудового потенціалу. Склад і зміст основних стадій процесу відтворення трудових ресурсів представлений на рисунку.

Очевидно, що результати дослідження багато в чому залежать від використаних у процесі аналізу понять та їх визначень.

Поняття — логічно оформлена форма узагальнення предметів і явищ, у якій фіксуються

істотні властивості предметів, явищ дійсності, їх найважливіші зв'язки і відносини. Зміст поняття розкривається в його визначенні.

Визначення — пояснення, яке розкриває зміст поняття, що дозволяє вирізнити, знаходити, будувати якийсь об'єкт. Пошук визначення — найбільш складна і найменш формалізована частина системного економічного аналізу.

Визначення виконують методологічну, теоретико-пізнавальну, логічну й лінгвістичну функції. Визначення забезпечують розкриття істотних властивостей предметів і використовуються для уточнення або введення нових термінів, для систематизації теоретичних знань, скорочення складних і довгих описів.

Термін “визначення” розуміється по-різному: як акт або операція визначення; як визначальний вислів; як зміст визначального вираження; як пропозиція, що розкриває зміст терміна чи вислову; як переплетіння різних понять. Існують розходження в розумінні, на рівні проникнення в суть поняття, різноманітних типів. Виділяють наступні типи визначень:

- **контекстуальне** – розкриття змісту поняття через виклад;
- **морфологічне** – опис будівлі, складу, пристрою обумовленого предмета;
- **феноменологічне** – визначення через призначення, мета існування;
- **остенсивне** – розкриття значення поняття шляхом безпосередньої вказівки на предмети чи перелічення предметів, що позначаються цим визначенням;
- **родовидове** – пошук для обумовленого поняття його найближчого роду і наведення характеристик, притаманних тільки цьому виду;
- **генетичне** – характеристика обумовлених понять через ознаки, що вказують на виникнення або походження предметів. Крім розглянутих використовують визначення номінальні та реальні, явні та неявні, теоретичні та емпіричні, предикативні, індуктивні, фундаментальні, семантичні, синтаксичні, рекурсивні, визначення через відносини та ін.

Виходячи з викладеного пропонуємо наступне визначення **трудового потенціалу**: *характеристика сукупної здатності трудових ресурсів, що визначає можливість виконувати певний обсяг робіт стосовно створення необхідного сукупного суспільного продукту встановленого рівня якості.*

Зміст **трудового потенціалу** можна розкрити за допомогою функцій, що він виконує: ресурсної, виробничої, економічної.

Виступаючи як характеристика найважливішого виду ресурсу – ресурсу праці, **трудоий потенціал** у кожний конкретний період являє

собою ресурс із визначеними кількісними та якісними параметрами. Внаслідок цього **ресурсна функція** визначає задачі, що стоять перед органами управління, з планування різних структур **трудоого потенціалу** на державному, регіональному і господарському рівнях.

Виконуючи ресурсну функцію залежно від демографічних процесів і якісних параметрів, **трудоий потенціал** є фактором екстенсивного чи інтенсивного шляху розвитку суспільних систем.

Сформувавшись як ресурс, **трудоий потенціал** поєднується із засобами виробництва і виконує свою **виробничу функцію**: є головною продуктивною силою суспільства, здатною у процесі високоякісної праці виробляти більшу кількість продукції та послуг.

Рівень розвитку і характер засобів праці, властиві матеріально-технічному потенціалу суспільства, загальний, приватний і одиничний поділ праці зумовлюють розвиток такої організаційно-технічної форми особистісного фактора виробництва, як сукупна робоча сила, що володіє **трудоим потенціалом**.

Визначений комплекс засобів виробництва як речовинний фактор виробництва конкретного обсягу суспільного продукту припускає наявність визначеного **трудоого потенціалу**, що застосовується у виробництві саме цього обсягу. Ця участь **трудоого потенціалу** у відтворювальних процесах розкриває його **економічну функцію**.

Сукупність усіх зазначених сполучень і взаємозв'язків утворює форму існування **трудоого потенціалу** і має враховуватися в процесі управління його відтворенням.